

Bir Entegre Eğitim Programından Yeni Mezun Olan Hemşirelerin Meslek ve Okul Eğitimine İlişkin Düşünceleri ve Profesyonel Kimlik Düzeyleri*

Ideas Concerning School Education of The Nurses Who Newly Graduated From An Integrated School Program and Their Professional Identity Levels

Selma SABANCIOĞULLARI**, Selma DOĞAN***

İletişim/ Correspondence: Selma SABANCIOĞULLARI Adres/Adress: Cumhuriyet Üniversitesi Şuşehri Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Sivas Tel: 0346 219 10 10 (2514) E-mail: selma.ssabanci@gmail.com

ÖZ

Amaç: Bu çalışma, entegre eğitim programından yeni mezun ve henüz çalışmaya başlamamış olan hemşirelerin aldıkları okul eğitimine ilişkin düşünceleri ve profesyonel kimliklerinin gelişim düzeylerini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı tipte olan çalışma, entegre eğitim programı uygulayan bir Hemşirelik Bölümü'nden yeni mezun olan 82 hemşire ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada "Kişisel Bilgi Formu" ve "Hemşirelerde Profesyonel Benlik Kavramı Ölçeği (HPBKÖ)" kullanılmıştır.

Bulgular: Yeni mezun hemşirelerin %61'i bu okulda eğitim görmekten memnun olduğunu, %84.1'i okul eğitiminin kendilerini mesleğe hazırlamakta yeterli olduğunu belirtmiştir. Hemşirelerin hemen hepsi (%86.6) okul eğitiminin mesleğe bakış açısını olumlu etkilediğini ve okuldaki derslerin mesleki bilinç kazandırmada etkili (%96.3) olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca hemşirelerin HPBKÖ genel puan ve alt boyut puan ortalamalarının, olumlu yönde ortalamanın üstünde olduğu belirlenmiştir. Okul eğitiminden memnun olan, okul eğitimi mesleğe bakış açımızı olumlu etkiledi diyen hemşirelerin HPBKÖ genel puan ortalamaları anlamlı derecede yüksek saptanmıştır ($p<0.01$). Okul eğitiminin kendilerini mesleğe hazırladığını belirtenlerin HPBKÖ puanları daha yüksek saptanmıştır.

Sonuç: Entegre eğitim uygulayan bir hemşirelik lisans programından yeni mezun olan hemşirelerin aldıkları okul eğitimine ilişkin düşünceleri genel olarak olumludur. Yanı sıra entegre eğitim programından yeni mezun olan hemşirelerin profesyonel kimliklerinin olumlu yönde ve ileri düzeyde geliştiği söylenebilir. Okul eğitimi olumlu olarak algılayan hemşirelerin profesyonel kimlik gelişimleri de olumlu olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yeni mezun hemşire, profesyonel benlik kavramı, hemşirelik eğitimi.

ABSTRACT

Aim: The aim of the study is to evaluate ideas concerning school education of the nurses who newly graduated from an integrated school program and who had not yet began to work and their professional identity development levels.

Method: Being descriptive type, the study was carried out with 82 newly graduated students from Nursing Department that implements integrated education program. "Personal Information Form" and Professional Self-Concept Scale in Nurses (PSCSN) were used in this study.

Results: 61% of the newly graduated nurses reported that they were glad to receive education from this school, and 81,4%

*12.Ulusal Hemşirelik Kongresi'nde poster bildiri olarak sunulmuştur (20-24 Ekim 2009, Sivas), **Yrd. Doç. Dr. Cumhuriyet Üniversitesi Şuşehri Sağlık Yüksekokulu, ***Prof. Dr. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü

Yazının gönderilme tarihi: 13.10.2011

Yazının basım için kabul tarihi: 04.06.2012

reported that the school education was satisfactory in preparing them to profession. Almost all of the nurses (86,6%) thought that the school education positively affected their viewpoint to the profession and courses at school were effective in gaining occupational conscious (96,3%). Moreover, it was determined that PSCSN general and sub-dimension score averages were positively above the average. PSCSN general score averages of the nurses who were glad of school education and who reported that school education positively affected their viewpoint to the occupation were detected significantly high ($p<0.01$). PSCSN scores of the nurses who reported that school education prepared them to profession were determined to be higher.

Conclusion: The ideas concerning school education of the nurses who newly graduated from a nursing undergraduate program applying integrated education are generally positive. Besides, it may be told that professional identities of the nurses who newly graduated from the integrated school program developed positively and in advanced level. Professional identity developments of the nurses who perceived the school education positively are also positive.

Key Words: New graduate nurse, professional self concept, nursing education.

GİRİŞ

Gelişen teknoloji ile birlikte yeni hastalıkların ortaya çıkması, bakım gereksinimlerinin değişmesi ve insanların gün geçtikçe artan oranlarda kaliteli hemşirelik bakımına talepte bulunması gibi nedenler sağlık bakım sistemi içinde değişime açık, motivasyonu yüksek ve profesyonel nitelikleri gelişmiş hemşirelere duyulan gereksinim ve beklentileri giderek arttırmaktadır (Domino 2005; Fletcher 2007; Heung, Frances Wonng, Enid Kwong, Tany To, Daniel Wong 2005). Gereksinim ve beklentilerin artmasına rağmen, son yıllarda hemşireliğin toplumsal imajı hakkındaki sürekli kaygılar ve hemşire yetersizliğine bağlı yaşanan sıkıntılar nedeniyle, uygulama alanındaki hemşirelerin profesyonel niteliklerini de içine alan profesyonel kimlikleri ile ilgili sorunlar olduğu belirtilmektedir (Arthur ve Thorne 1998; Sharbaugh 2009; Siebens ve ark. 2006; Vlieghe ve ark. 2011).

Profesyonel kimlik, genelde meslekle özdeşleşme gibi çekirdek bir anlama sahiptir ve mesleğin belirli özelliklerini, standartlarını ve becerilerini bilmek, özümsemek ve uygulamada kullanmakla ortaya konulur. Profesyonel kimliği kişinin kendisini bir disiplinin ya da mesleğin üyesi olarak algılaması şeklinde tanımlamak da mümkündür (Fagermoen 1997). Profesyonel kimliğin gelişimi her meslek için önemli bir süreçtir. Hemşirelikte profesyonel kimliğin gelişmesi, öğrencinin hemşirelik eğitimine girmesi ile başlar ve okul eğitiminin bitmesi ile birlikte büyük oranda tamamlanır (Deppolitti 2008; Fagermoen 1997; Gregg ve

Magilvy 2001). Bu süreçte hemşirelerin profesyonel kimliklerinin yetersiz gelişmesi; mesleki alanda söz sahibi olamama, mesleğin kabul gören standartlarını karşılama yetersizliği, hemşirelik rolünü başarılı bir şekilde yerine getirememeye, öğrencilikten çalışma yaşamına geçişte sorunlar yaşama, mesleğin diğer üyeleri tarafından kabul görmeme ve meslekle bağlantı kurma yetersizliği gibi sorunlara yol açmaktadır (Costello 2004). Bu süreçte profesyonel kimlik olumlu geliştiğinde ise meslek üyesinin, sağlık ekibinde etkili hizmet ve nitelikli hasta bakımı sunduğu, klinik uzmanlık geliştirmede yetkin olduğu, meslekten doyum alma ve memnuniyetin arttığı, tükenmişliğin ve işten ayrılmaların azaldığı belirtilmektedir (Branch 2007; Deppolitti 2008; Lightstone 1999; Strasen 1992). Bu bilgiler ışığında, profesyonel hemşirelik uygulamasının hemşirelerin profesyonel kimlikleri gelişmeden mümkün olmayacağı söylenebilir (Gregg ve Magilvy 2001).

Meslek üyelerinin güçlendirilmesi, okul eğitiminden başlayarak öğrenci hemşirelerin profesyonel kimliklerinin geliştirilmesi ile mümkün olabilmektedir. Bu nedenle eğitim sistemi profesyonel kimliğin gelişimini sağlamada önemli ve etkili bir rol oynamaktadır (Cook, Gilmer ve Bess 2003). Atalay (1997) hemşirelerin bağımsız bir meslek mensubu olarak hizmete sahip çıkıp yürütebilmeleri için, hemşirelik eğitiminin öğrenciye güçlü bir mesleki kimlik kazandırmasının gerekli olduğunu ifade etmiştir. Literatürde okul eğitiminin profesyonel kimliğin gelişimi üzerine etkisini gösteren birkaç çalışma bulunmaktadır (Gray ve Smith 1999; Gregg ve Magilvy 2001; Spouse 2000).

Spouse (2000) hemşirelik öğrencileri ile yaptığı izleme çalışmasında öğrencilerin profesyonel gelişimlerine en fazla katkı veren durumun bilgili ve deneyimli uygulayıcılardan etkili destek alma olduğunu saptamıştır. Gray ve Smith (1999)'in çalışmasında, profesyonel sosyalizasyonu olumlu hale getirmede iki önemli anahtar noktanın klinik öğreticiler ve öğrenme ortamı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu iki faktörün olumlu olmasının öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırdığı ve profesyonel kimliklerinin gelişimine katkı sağladığı saptanmıştır. Gregg ve Magilvy (2001)'in çalışmasında; mesleki eğitimden kazanılan öğrenmeler, hemşirelik değerlerini tanıma, hemşirelik felsefesini kendi felsefesi ile bütünleştirme, mesleki sorumluluğa sahip olma ve kişisel benliği ile hemşireliği bütünleştirmenin profesyonel kimliğin gelişmesinde etkili olduğu saptanmıştır.

Hemşirelerin profesyonel kimliklerinin gelişiminde okul eğitiminin önemli olduğu düşünüldüğünde, hemşirelik eğitiminin öğrenci hemşire konumundan profesyonel hemşireliğe doğru bireyin olgunlaşmasını kolaylaştıran bir süreç olarak planlanması gerekmektedir (Arthur ve Thorne 1998). Sarman, Freitas, Rapps ve Riegel (1992) ise hemşirelik eğitim programlarının profesyonel kimlik gelişimi üzerine etkisini değerlendiren çalışmalar yapılmasının gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Eğiticiler, çalışma alanlarında hemşirelerin etkili profesyoneller olarak çalışabilmeleri için eğitim süreci içerisinde, öğrencilerin profesyonel kimliklerinin gelişmesini kolaylaştıracak çeşitli müfredat programları ve eğitimsel stratejilerin kullanılmasının gerekli olduğunun farkında olup, mezunların profesyonel kimliklerini geliştirmek için müfredat programlarında aralıklı olarak düzenlemeler yapmaktadırlar. Bu kapsamda hemşirelik eğitiminde öngörülen hedeflere ulaşabilmek amacıyla Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü lisans eğitiminde entegre müfredat programını uygulamaya başlamıştır. Entegre eğitim sistemine göre birinci, ikinci ve üçüncü sınıflardaki hemşirelik dersleri temel tıp bilimleri dersleri ile entegre bir şekilde, grup çalışmaları, laboratuvar çalışmaları, vaka oturumları, seminer, proje, grup sunumları, kurum ziyaretleri gibi çeşitli uygulamalarla gerçekleştirilmektedir. Üçüncü

sınıf öğrencileri bunlara ilave olarak kliniklerde hemşirelik sürecini kullanmakta ve hazırladıkları bakım planı çerçevesinde hasta bakımı vermektedir. Ayrıca 2.ve 3. sınıfta öğrenciler, kişisel ve mesleki gelişime katkısı olduğu düşünülen, estetik, bilim felsefesi, etkili konuşma ve diksiyon, atılgan davranış geliştirme ve buna benzer seçmeli dersler almaktadırlar. Eğitimde öğrenen odaklı bir felsefe benimsenmektedir. Entegre programın 4. sınıfında ise internlik uygulaması yer almaktadır. İtern programında öğrencinin, profesyonel ve güvenli bakım hizmeti sunabilmesi için, üç yıllık hemşirelik eğitimi süresince kazandığı bilgi, beceri ve tutumları gerçek yaşam ortamında pekiştirmesi amaçlanmaktadır. Bu çalışma, entegre eğitim programından yeni mezun olan hemşirelerin meslek ve okul eğitimine ilişkin düşüncelerini, profesyonel kimlik düzeylerini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Tanımlayıcı tipte olan çalışma, entegre eğitim programı uygulayan Hemşirelik Bölümü'nden yeni mezun olan 82 hemşire ile yapılmıştır. Veriler, kişisel bilgi formu ve Hemşireler için Profesyonel Benlik Kavramı Ölçeği (HPBKÖ) ile elde edilmiştir. Formlar hemşirelere mezun olduktan hemen sonra uygulanmıştır. Formların uygulanmasından önce yeni mezun hemşirelere çalışmanın amacı ve önemi hakkında gerekli açıklamalar yapılmış ve sözel onamları alınmıştır.

Kişisel Bilgi Formu; Bilgi formunda yaş, mesleğe ve okul eğitimine ilişkin düşünceleri belirlemeye yönelik sorular bulunmaktadır.

Hemşireler için Profesyonel Benlik Kavramı Ölçeği (HPBKÖ): Ölçek, hemşirelerin profesyonel benlik kavramı düzeyini belirlemek amacıyla çalışan hemşire örnekleminde Sabancıoğulları, Doğan ve Bircan (2011) tarafından geliştirilmiş, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları aynı kişiler tarafından yapılmıştır. Ölçek 36 maddelik, üç alt boyutlu ve 4 lü likert tipinde bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Ölçeğin toplam Cronbach alfa katsayısı 0.87, alt boyutların ise “mesleki memnuniyet” ile “mesleki tutum ve beceri” alt boyutu için. 80, “mesleki yetkinlik” alt boyutu için. 82'dir. Test tekrar test gü-

venirliği 0.76'dır. HPBKÖ'nin 8 maddesi negatif ifadeli, 28 maddesi pozitif ifadeli olup, pozitif maddeler "1" Hiç Katılmıyorum, "2" Katılmıyorum, "3" Katılıyorum ve "4" Çok Katılıyorum şeklinde puanlanırken, negatif ifadeler tersine çevrilerek puanlanmaktadır. Puanın yüksekliği, hemşirelerin profesyonel benlik kavramının olumlu yönde geliştiğine işaret etmektedir.

Verilerin istatistiksel değerlendirilmesi frekans dağılımı, ortalama, iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi (t testi), Kruskal Wallis ve Maun Whitney U testleri ile yapılmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya katılan hemşirelerin yaş ortalaması 22.70 ± 1.03'tür.

Tablo 1'de yeni mezun hemşirelerin HPBKÖ genel ve alt boyut puan ortalamaları verilmiştir. Yeni mezun hemşirelerin HPBKÖ genel puan ortalamasının 127.13±11.45 olduğu belirlenmiştir. HPBKÖ'nin mesleki memnuniyet alt boyut puan ortalaması 16.53±3.23, mesleki yetkinlik puan ortalaması 24.64±3.01, mesleki tutum ve beceri puan ortalaması ise 85.95±6.92 olarak saptanmıştır.

Tablo 1. Yeni Mezun Hemşirelerin HPBKÖ Genel ve Alt Boyut Puan Ortalamaları (N=82)

HPBKÖ Genel ve Alt Boyutlar	Ölçekten Alınabilecek En Düşük-En Yüksek Değer	X±SD
HPBKÖ Genel	36-144	127.13 ± 11.45
Mesleki Memnuniyet	5-20	16.53 ± 3.23
Mesleki Yetkinlik	7-28	24.64 ± 3.01
Mesleki Tutum ve Beceri	24-96	85.95 ± 6.92

Tablo 2'de yeni mezun hemşirelerin mesleki düşünceleri ve mesleki düşünceleri ile HPBKÖ genel puan ortalamalarının karşılaştırılması yer almaktadır. Hemşirelerin %57.3'ü mesleğini isteyerek seçtiğini, %81.7'si hemşirelik mesleğinden ayrılmayı düşünmediğini, %79.3'ü hemşireliğin geleceği hakkında iyimser düşündüğünü ve %90.2'si hemşireliği başkalarına mesleki seçim olarak önerebileceğini ifade etmiştir. Ayrıca mesleği isteyerek seçen, meslekten ayrılmayı düşünmeyen, mesleğin geleceğini iyimser olarak değerlendiren ve başkalarına mesleki seçim olarak hemşireliği öneren hemşirelerin HPBKÖ genel puan ortalamaları anlamlı derecede daha yüksek saptanmıştır (p<0.05).

Tablo 2. Yeni Mezun Hemşirelerin Mesleki Düşünceleri ile HPBKÖ Genel Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (N=82)

MESLEKİ DÜŞÜNCELER		N	%	HPBKÖ Genel X±SD
Mesleği Seçme Durumu	İsteyerek seçtim	47	57.3	129.30±10.06
	İstemeden seçtim	35	42.7	124.23±12.65
	<i>Test</i>			<i>t=2.020,p<0.05</i>
Meslekten Ayrılmayı Düşünme Durumu	Hayır	67	81.7	128.82±10.63
	Kararsızım	15	18.3	119.60±12.31
	<i>Test</i>			<i>MU=279.500, p<0.01</i>
Mesleğin Geleceği Hakkındaki Düşünce Şekli	İyimser	66	79.3	128.95±10.13
	Kötümser/Belirsiz	16	20.7	119.62±13.74
	<i>Test</i>			<i>t=3.072,p<0.01</i>
Hemşire Olduğunu Söyleyebilme Durumu	Evet	76	92.7	127.86±10.79
	Bazen	6	7.3	118.00±16.38
	<i>Test</i>			<i>MU=142.500, p>0.05</i>
Mesleki Seçim Olarak Hemşireliği Önerme Durumu	Evet	54	90.2	130.04±9.83
	Kararsızım	28	9.8	121.54±12.42
	<i>Test</i>			<i>MU=4566.500, p<0.01</i>

Tablo 3. Yeni Mezun Hemşirelerin Okul Eğitimine İlişkin Düşünceleri ile HPBKÖ Genel Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

OKUL EĞİTİMİ İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELER		N	%	HPBKÖ Genel X±SD
Eğitiminiz süresince rol modeliniz	Öğretim Elemanları	63	76.8	128.19±10.73
	Klinik Hemşireleri	19	23.2	123.63±13.28
	Test			MU=498.500, p>0.05
Hemşirelik mesleğinin öğretim elemanları tarafından tanıtılma durumu	Evet yeterli	70	85.4	127.54±11.24
	Kararsızım	12	14.6	124.75±12.88
	Test			MU=373.000, p>0.05
Okul eğitiminin mesleğe bakış açısını etkileme durumu	Olumlu etkiledi	71	86.6	128.24±10.85
	Kararsızım	11	13.4	120.00±13.18
	Test			MU=242.500, p<0.05
Hemşirelik eğitimi başka okuldan almak isteme durumu	Evet	13	15.9	120.85±12.32
	Hayır	50	61.0	130.60±9.26
	Kararsızım	19	23.2	122.32±13.00
	Test			KW=9.979, p<0.01
Okul eğitiminin hemşireleri çalışma hayatına hazırlama durumu	Evet	69	84.1	127.72±11.03
	Kısmen	13	15.9	124.00±13.54
	Test			MU=385.000, p>0.05
Mezuniyet sonrası meslekle ilgili plan yapma durumları	Hemşirelikle ilgili bir alanda çalışmaya devam etmek	45	54.9	127.04±11.96
	Başka bir alanda eğitim ve memuriyet araştırmak	4	4.9	117.50±11.70
	Mezuniyet sonrası eğitime devam etmek	33	40.2	128.42±10.44
	Test			KW=2.621, p>0.05

Tablo 3’de hemşirelerin okul eğitimine ilişkin düşünceleri ve okul eğitimine ilişkin düşünceleri ile HPBKÖ genel puan ortalamalarının karşılaştırılması gösterilmiştir. Hemşirelerin %84.1’i okul eğitiminin kendilerini mesleğe hazırlamakta yeterli olduğunu ve %61’i bu okulda eğitim görmekten memnun olduğunu belirtmiştir. Ancak hemşirelerin %15.9’u bu okulda eğitim almak istemediğini, %23.2’si de bu okulda eğitim alıp almama konusunda kararsız olduğunu ifade etmiştir. Hemşirelerin %85.4’ü okul eğitiminde mesleğin kendilerine yeterli derecede tanıtıldığını, %86.6’sı okul

eğitiminin mesleğe bakış açısını olumlu etkilediğini, %54.9’u mezuniyet sonrası hemşirelikle ilgili bir alanda çalışacağını ve %40.2’si mesleki eğitime devam edeceğini belirtmiştir.

Tablo 3’de görüldüğü gibi okul eğitiminden memnun olan, okul eğitimi mesleğe bakış açımızı olumlu etkiledi diyen hemşirelerin HPBKÖ genel puan ortalamaları, başka okuldan eğitim almak isteyen ve kararsız olan hemşirelere göre anlamlı derecede yüksek saptanmıştır (p<0.05). Okul eğitiminin kendilerini mesleğe hazırladığını belirten, öğretim elemanlarının

kendilerine mesleği yeterince tanıttığını düşünen ve eğitim sürecinde öğretim elemanlarını rol modeli olarak alan hemşirelerin HPBKÖ genel puan ortalamaları anlamlı olmasa da daha yüksek saptanmıştır. Mezuniyet sonrası başka bir alanda eğitim ve iş araştırmak isteyen hemşirelerin HPBKÖ genel puan ortalamasının hemşire olarak çalışmak isteyen ve hemşirelik alanında ileri eğitim düşünen hemşirelere göre düşük olduğu belirlenmiştir.

TARTIŞMA

Profesyonel kimliğin gelişimi her meslek için önemli bir süreçtir. Hemşirelikte profesyonel kimliğin gelişimi, okul eğitimi ile birlikte büyük oranda tamamlanır (Deppolitti 2008; Fagermoen 1997; Gregg ve Magilvy 2001). Dolayısıyla okul eğitimi, meslekle ilgili olumlu algı ve düşünceler oluşturulmasına katkı sağlayarak, profesyonel kimliğin olumlu gelişmesinde önemli bir faktördür. Bu çalışmada bir entegre eğitim programından yeni mezun olan ve henüz çalışmaya başlamamış olan hemşirelerin meslek ve aldıkları okul eğitimine ilişkin düşünceleri ile profesyonel kimlik düzeyleri değerlendirilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgular üç bölümde tartışılmıştır.

1. Yeni mezun hemşirelerin HPBKÖ genel puan ortalamaları

Yapılan bu çalışmada entegre eğitim programından yeni mezun olan hemşirelerin HPBKÖ genel ve alt boyut puan ortalamalarının ortanın oldukça üzerinde olduğu saptanmıştır. Bu sonuca göre yeni mezun hemşirelerin profesyonel kimliklerinin ileri düzeyde geliştiği, entegre eğitim programının profesyonel kimlik geliştirme üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Literatürde de bu bulguyu destekleyen birkaç çalışma yapılmıştır. Karaöz (2002) yaptığı çalışmada, hemşirelik derslerinin öğrencilerin profesyonel kimliğini ve mesleki imajı geliştirmeye katkısı olduğunu belirlemiştir. Kanongkid (1999) çalışmasında profesyonel hemşire imajının ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinde birinci sınıf öğrencilerine göre önemli derecede daha yüksek olduğunu saptamıştır (<http://www.nursinglibrary.org/Portal/main.aspx?pageid=4024&sid=20423>).

Park, Chapple, Wharrad ve Bradley (2007) yeni mezun olan hemşirelerle yaptıkları çalışmada, çalışmaya katılan hemşirelerin çoğunun kendilerine güvenli ve hemşirelik mesleğinde kariyer yapmaya motive olmuş olduklarını saptamışlardır. Bu çalışma sonuçları ile uyumlu olmayan bir çalışma ise Carpenter (1995) tarafından yapılmıştır. Carpenter (1995) son sınıfta eğitim gören tıp ve hemşirelik öğrencileri ile yaptığı çalışmada hemşirelik öğrencilerinin son sınıfta olmalarına rağmen çok güçlü bir profesyonel kimlik göstermediklerini saptamıştır.

2. Yeni mezun hemşirelerin meslekle ilgili düşünceleri, meslekle ilgili düşünceleri ile HPBKÖ genel puan ortalamalarının karşılaştırılması

Bu çalışmada hemşirelerin %57.3'ü mesleğini isteyerek seçmiştir. Bu bulgu, son yıllarda hemşirelik mesleğini seçmede artık öğrencilerin kendi istek ve görüşlerinin öncelikli olmaya başladığını gösteren sonuçlarla uyumludur. Tüfekçi ve Yıldız (2009)'ın çalışmasında öğrencilerin %52.7'si, Ünlü, Özgür ve Babacan (2008)'in çalışmasında %56'sı hemşireliği isteyerek seçmiştir. Daha önce yapılan çalışmalarda sırasıyla öğrencilerin sadece %18.5'inin (Karadakovan 1996), %28.1'inin (Özsoy, Uysal, Bayık ve Erefe 1999) ve %20.4'ünün (Erkal ve Yalçın 2003) hemşireliği isteyerek tercih ettikleri tespit edilmiştir. Ayrıca bu çalışmada hemşirelerin çoğunluğu hemşirelik mesleğinden ayrılmayı düşünmediğini, hemşire olduğunu söylemekten çekinmediğini, hemşireliğin geleceği hakkında iyimser düşündüklerini ve hemşireliği başkalarına meslek olarak seçmelerini önerebileceklerini ifade etmişlerdir. Hemşirelerin çoğunluğunun mesleğin geleceğine ilişkin olumlu düşünmesi mesleki motivasyonu arttırmada önemli bir bulgudur. Tüfekçi ve Yıldız (2009) çalışmasında öğrencilerin %96.2'sinin meslek yaşamlarını hemşire olarak sürdürmek istediklerini, Özsoy ve ark. (1999) çalışmalarında öğrencilerin %84.9'unun hemşirelik mesleğinde kalmayı istediği, Yiğit, Esenay ve Derebent (2007)'in çalışmasında son sınıf hemşirelik öğrencilerinin %44'ünün meslekle

ilgili olumlu gelişmeler olacağına inandıkları saptanmıştır. Bu sonuçlar çalışma bulgularını desteklemektedir.

Çalışmada mesleği isteyerek seçen, meslekten ayrılmayı düşünmeyen, mesleğin geleceğini iyimser olarak değerlendiren ve meslek olarak hemşireliği diğerlerine öneren hemşirelerin HPBKÖ genel puan ortalaması, mesleği istemeden seçen, meslekten ayrılmayı düşünen, mesleğin geleceğini kötümser gören ve mesleği diğerlerine önermekte kararsız olan hemşirelere göre anlamlı derecede daha yüksek saptanmıştır. Bu bulgulara dayanarak okul eğitimi öncesinde meslekle ilgili seçimini kendi yapan dolayısıyla mesleği tanıyan, okul eğitimi sürecinde de mesleğin ilke ve normlarını, değerlerini içselleştirmiş, mesleğini benimsemiş olan hemşirelerin profesyonel kimliklerinin daha olumlu geliştiğini söyleyebiliriz. Ayrıca bu bulgu hemşirelerin kendileri ve meslekleri ile ilgili düşüncelerinin olumlu anlamda değiştirildiğinde profesyonel kimliklerinin de olumlu geliştiğini göstermesi anlamında da önemli bir sonuçtur. Literatürde hemşirelik eğitim müfredat programlarının hemşirelerin profesyonel kimliklerini olumlu yönde geliştirmeye katkı verecek şekilde planlanmasının önemli olduğu vurgulanmaktadır (Costello 2004; Ülker, Kocaman ve Özkan 2006; Strasen 1992). Çalışma bulguları doğrultusunda, bu eğitim sisteminin yeni mezun hemşirelerin meslekle ilgili olumlu düşünce ve algılar geliştirmesinde, hemşirelerin profesyonel kimliğini olumlu yapılandırmada yeterli ve etkin olduğu söylenebilir.

3. Yeni mezun hemşirelerin okul eğitimi ile ilgili düşünceleri, okul eğitimi ile ilgili düşünceleri ile HPBKÖ genel puan ortalamalarının karşılaştırılması

Bu çalışmada, hemşirelerin yarıdan fazlasının bu okulda eğitim görmekten memnun oldukları ve tamamına yakınının okul eğitimini kendilerini mesleğe hazırlamakta yeterli gördükleri saptanmıştır. Oysa, Ünlü, Özgür ve Gümüş (2008) çalışmalarında klasik sistemde eğitim alan öğrencilerin %18'inin uygulanan eğitim programından memnun olduğu ve %32'inin okulda verilen eğitimi yeterli bulduğu saptanmıştır.

Ayrıca Buldukoğlu, Kantek ve Öncel (2004) hemşirelerle yaptıkları bir çalışmada hemşirelerin %35.6'sının üniversitede aldıkları eğitimin iş yaşamında kullanımı için yeterli olduğunu saptamışlardır. Yiğit ve ark. (2007)'nin farklı okullarda yaptıkları çalışmada öğrencilerin yalnızca %31.5'nin lisans eğitiminde verilen temel kuramsal bilgiyi, %18.8'inin ise hemşirelik uygulama becerilerini yeterli bulduğu saptanmıştır. Literatürdeki çalışma sonuçları, bu çalışmanın bulguları ile kıyaslandığında öğrencilerin klasik eğitim sistemine göre, entegre eğitim sisteminden daha fazla memnun oldukları ve entegre eğitim sisteminin kendilerini daha fazla mesleğe hazırladığı söylenebilir. Bu çalışmanın bulgularını destekleyen bir çalışma Norman, Buerhaus, Donelan, McCloskey, Dittus (2005) tarafından ABD'de yapılmıştır. Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin %88'inin hemşirelik eğitimini yeterli bulduğu saptanmıştır. Yine bu çalışmada hemşirelerin %15.9'u bu okulda eğitim almak istemediğini, %23.2'si de bu okulda eğitim alıp almama konusunda kararsız olduğunu ifade etmiştir. Bunun nedeninin entegre eğitim sisteminde, öğrenme sorumluluğunun öğrencide olduğu felsefesinin benimsenmiş olması nedeniyle öğrencilere derslere hazırlıklı gelme sorumluluğu yüklemesi, ev ödevleri ve ders hazırlıklarının uzun sürmesi, gün içinde derslerin zaman anlamında yoğun geçmesi olabileceği düşünülmüştür. Bu çalışmada hemşirelerin hemen hepsi, okul eğitiminde mesleğin kendilerine yeterli derecede tanıtıldığını, okul eğitiminin mesleğe bakış açılarını olumlu etkilediğini düşünmektedirler. Ayrıca hemşirelerin yalnızca %4.9'u mezuniyet sonrası başka bir alanda eğitim ve çalışma olanağı araştıracağını belirtmiştir. Diğer çalışma sonuçları ile kıyaslandığında bu oldukça olumlu bir sonuçtur ve hemşirelerin profesyonel kimliğinin olumlu geliştiğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Literatürde yer alan diğer çalışma bulguları öğrencilerin meslek seçimiyle ilgili arayışlarının devam ettiğini göstermektedir. Ünlü ve ark. (2008)'nin çalışmasında öğrencilerin %59.3'ü mezuniyet sonrası yeni bir fakülte seçmekte kararsız olduğunu, %40.7'si mezuniyet sonrası yeni bir fakülte seçme isteği olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Yanikkerem, Altıparmak ve

Karadeniz (2004) yaptığı çalışmada öğrencilerinin %45.7'sinin tekrar üniversite sınavına girmeyi istediği bildirilmiştir.

Çalışmada ayrıca mezuniyet sonrası başka bir alanda eğitim ve iş araştırmak isteyenlerin HPBKÖ genel puan ortalamalarının, hemşire olarak çalışmak isteyen ve hemşirelik alanında ileri eğitim düşünenlere göre düşük olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, başka bir alanda iş ve eğitim olanağını araştırmak isteyen yeni mezun hemşirelerin okul eğitimleri sırasında hemşireliği meslek olarak içselleştiremedikleri ve hemşire kimliğini benimseyemedikleri şeklinde yorumlanabilir. Bu bulguyu destekleyen bir çalışma Shinyashiki, Mendes, Trevizan, Day (2006) tarafından yapılmıştır. Shinyashiki ve ark. (2006) çalışmasında profesyonel sosyalizasyon sürecini olumlu geçiremeyen hemşirelik öğrencilerinin başka bir mesleği seçme isteklerinin olduğu saptanmıştır. Okul eğitiminden memnun olan, okul eğitimi mesleğe bakış açımızı olumlu etkiledi, mesleğe hazırladı diyen ve eğitim sürecinde öğretim elemanlarını rol modeli olarak alan hemşirelerin HPBKÖ genel puan ortalamaları, başka okuldan eğitim almak isteyen ve klinik hemşirelerini rol modeli alan hemşirelere göre anlamlı derecede yüksek saptanmıştır ($p < 0.01$). Bu bulguya dayanarak, okul eğitiminin olumlu algılanmasının öğrencilerin profesyonel kimliğinin gelişiminde etkili olduğu söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, literatürdeki diğer çalışma sonuçlarını da dikkate alarak entegre eğitim uygulayan hemşirelik lisans programından yeni mezun olan hemşirelerin profesyonel kimliklerinin olumlu yönde ve ileri düzeyde olduğu söylenebilir. Entegre eğitim hemşirelerin mesleğe ilişkin düşünce ve algılarını olumlu etkilemiştir. Bu nedenle, mesleği isteyerek seçenler, meslekte kalma isteği olanlar, mesleğin geleceği ile ilgili olumlu düşünenler ve toplumda hemşire olduğunu rahatlıkla ifade edebilenlerin profesyonel kimlikleri daha olumludur. Yanı sıra entegre eğitim programından yeni mezun olan hemşirelerin aldıkları okul eğitimine ilişkin düşünceleri genel olarak olumludur.

Okul eğitimini olumlu olarak algılayan hemşirelerin profesyonel kimlik düzeyleri de olumludur.

Bu çalışmanın sonucu, hemşirelik eğitim sürecinin öğrencileri, öğrenci hemşire konumundan profesyonel hemşireliğe doğru hazırlanmasını kolaylaştıracak şekilde planlanmasının gerekliliğini göstermektedir. Ayrıca profesyonel kimlik geliştirmede okuldaki eğitim sürecinin önemini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda profesyonel hemşirelik uygulamasının, hemşirelerin profesyonel kimlikleri gelişmeden mümkün olmayacağı, bu sürecin hemşireliğin meslekleşmesi için temel oluşturduğu düşünüldüğünde, hemşirelik okullarının çağın değişen gereksinimlerine göre profesyonel kimliği güçlü hemşireler yetiştirebilmek için müfredat programlarını güncellemleri önerilir.

KAYNAKLAR

- Arthur, D., Thorne, S. (1998). Professional self-concept of nurses: A comparative study of four strata of nursing students in a Canadian University. *Nurse Education Today*, 18: 380-388.
- Atalay, M. (1997). Hemşirelik eğitiminin hizmetlerinin niteliğine olan etkisi. IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu. Kıbrıs, 9-10.
- Branch, S. (2007). Who will I be when I leave university- the development of professional identity, <http://www.tedi.uq.edu.au> (02.08.2007)
- Buldukoğlu, K., Kantek, F., Öncel, S. (2004). Eğitimi değerlendirme ve iyileştirme çalışmaları: Antalya Sağlık Yüksekokulu ilk üç dönem mezunlarının görüşleri. *Hemşirelik Forumu Dergisi*, 2: 8-16.
- Carperter, J. (1995). Doctors and nurses: Stereotypes and stereotype change in interprofessional education. *Journal of Interprofessional Care*, 9: 151-161.
- Cook, T. H., Gilmer, M. J., Bess, C. J. (2003). Beginning students' definitions of nursing: An inductive frame work of professional identity. *Journal of Nursing Education*, 42(7): 311-317.
- Costello, C. Y. (2004). Changing clothes: Gender inequality and professional socialization. *National Women's Studies Association Journal*, 16(2): 138-155.
- Deppoliti, D. (2008). Exploration how new registered nurses construct professional identity in hospital settings. *The Journal of Continuing Education in Nursing*, 39(6): 255-262.

- Domino, E. (2005). Nurses are what nurses do-are you where you want to be? Association of Operating Room Nurses. *AORN Journal*, 81(1): 187-198.
- Erkal, S., Yalçın, S. (2003). Öğrenciler neden hemşireliği seçer? II. Uluslararası- IX. Ulusal Hemşirelik Kongresi Bildiri Kitabı, Antalya, 637-640.
- Fagermoen, S. (1997). Professional Identity: Values embedded in meaningful nursing practice. *Journal of Advanced Nursing*, 25: 434-441.
- Fletcher, K. (2007). Image: Changing how women nurses think about themselves. Literature review. *JAN*, 207-215.
- Gray, M., Smith, L. N. (1999). The Professional socialization of diploma of higher education in nursing students (Project 2000): A longitudinal qualitative study. *Journal of Advanced Nursing*, 29(3): 639-647.
- Gregg, M. F., Magilvy, J. K. (2001). Professional identity of Japanese nurses: Bonding into nursing. *Nursing&Health Sciences*, 3(1): 47-55.
- Heung, Y. Y. J., Frances Wong, K. Y., Enid Kwong, W. Y., Tany To, S. S., Daniel Wong, H. C. (2005). Severe acute respiratory syndrome outbreak promotes a strong sense of professional identity among nursing students. *Nurse Education Today*, 25: 112-118.
- Kanongkid, S. (1999). Professional nurse image as perceived by nursing students, <http://www.nursinglibrary.org/Portal/main.aspx?pageid=4024&sid=20423>. (04.11.2010).
- Karakovan, A. (1996). Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinin eğitimin başlangıcında ve mezuniyetten önce meslek seçimi beklentileri ve çalışmak istedikleri alanla ilgili görüşlerinin incelenmesi. *Türk Hemşireliğinde Yüksek Öğreniminin 40. Yılı Sempozyumu Bildiri Kitabı*, İzmir, 301-308.
- Karaöz, S. (2002). Hemşirelik öğrencilerinin eğitimleri sırasında mesleğe ilişkin algılarındaki değişimin incelenmesi: Hemşireliğe giriş dersinin bu değişimdeki rolü. *C. Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 6(2): 10-20.
- Lightstone, E. (1996). Professional self- concept of medical-surgical hospital nurses: A conceptual analysis. Master of Thesis, Graduate Department of Nursing Science University of Toronto.
- Norman, L., Buerhaus, P. I., Donelan, K., McCloskey, B., Dittus, R. (2005). Nursing students assess nursing education. *Journal of Professional Nursing*, 21(3): 150-158.
- Özsoy, S. A., Uysal, A., Bayık, A., Erefe, İ. (1999). Hemşire öğrencilerin mesleğe ilişkin görüşlerinin ileriye dönük incelenmesi. VII. Ulusal Hemşirelik Kongresi Bildiri Kitabı, Erzurum, 345-350.
- Park, J. R., Chapple, M., Wharrad, H., Bradley, S. (2007). Early nursing career experience for 1994-2000 graduates from the University of Nottingham. *Journal of Nursing Management*, 15(4): 414-23.
- Sarman, L., Freitas, L., Rapps, J., Riegel, B. (1992). The relationship of education to critical thinking ability and values among nurses: Socialization into professional nursing. *Journal of Professional Nursing*, 8(1): 26-32.
- Sabancıoğulları, S., Doğan, S., Bircan, H. (2011). Klinik hemşireleri için profesyonel benlik kavramı ölçeği (HPBKÖ): Geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türkiye Klinikleri J Nurs Sci*, 3:1, 16-28.
- Sharbaugh, S. M. (2009). Relationships among nurses' professional identity, career satisfaction, occupational commitment, and intent to stay. *Widener University School of Nursing*, 166, <http://proquest.umi.com/pqdlink?Ver=1&Exp=09-28 2016&FMT=7&DID=2040623431&RQT=309&attempt=1&cfc=1> (30.09.2011).
- Shinyashiki, G. T., Mendes, I. A. C., Trevizan, M. A., Day, R. A. (2006). Professional socialization: Students becoming nurses. *Rev Latino-am Enfermagem*, 14(4): 601-607.
- Siebens, K. ve ark. (2006). The Professional self-image of nurses in Belgian hospitals: A cross-sectional questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies*, 43: 71-82.
- Spouse, J. (2000). An impossible dream? Images of nursing held by pre-registration students and their effect on sustaining motivation to become nurses. *Journal of Advanced Nursing*, 32(3): 730-739.
- Strasen, L. (1992). *The Image of Professional Nursing: Strategies for Action*. J.B. Lippincott Company, London, 61-63.
- Tüfekci, F. G., Yıldız, A. (2009). Öğrencilerin hemşireliği tercih etme gerekçeleri ve gelecekleri ile ilgili görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12 (1): 31-37.
- Ülker, S., Kocaman, G., Özkan, Ö. (2006). 12 Mayıs 2006 Dünya Hemşireler Günü "Özel Baskı": Hemşirelik ve Türk Hemşireliği Birliği kanun tasarısı; Türkiye de hemşirelik eğitim sorunları; 1980 sonrası Türkiye'de sağlık politikaları, Ankara.
- Ünlü, H. S., Özgür, G., Gümüş, A. B. (2008). Hemşirelik yüksekokulundaki öğrencilerin hemşirelik mesleği ve eğitimi ile ilgili görüş ve beklentileri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 24(1): 43-56.
- Vliegheer, K. ve ark. (2011). The professional self-image of registered home nurses in Flanders (Belgium): A cross-sectional questionnaire survey. *Applied Nursing Research*, 24: 29-36.
- Yanikkerem, E., Altıparmak, S., Karadeniz, G. (2004). Gençlerin meslek seçimini etkileyen faktörler ve benlik saygıları: Manisa Sağlık Yüksekokulu örneği. *Hemşirelik Forumu Dergisi*, 7(2): 60-67.
- Yiğit, R., Esenay, F. I., Derebent, E. (2007). Türkiye'de hemşirelik son sınıf öğrencilerinin profili. *Cumhuriyet Üniversitesi HYO Dergisi*, 11(3): 1-12.